

Obra protegida por direitos de autor

PACIECIDOS
LIBRI DVODECIM.

DECANTATUR CLARISSIMUS P. Franciscus Paciecus, Lusitanus, Põtilimensis, è Societate Iesu, Iapponia Prouincialis, eiusdẽ Ecclesia Gubernator, ibique viuis pro Christi fide lento igne concrematus.

Anno. 1626.

PARENTEM ASSOCIANT QVOT-
quot ex eadem Societate in Iapponia pro
Christo gloriose occubuerunt.

mo

S. PATRI VRBANO OCTAVO
Iapponia. D. & C.

AUTHORE P. BARTHOLO-
mao Pereira Societatis Iesu, Lusitano,
Monsonensi, olim in Conimbricensi
Academia Primario
Rhetorices Professore.

CONIMBRICAE
Superiorũ permissu. Expenfis Emmanuelis
de Carvalho Vniuersitatis Typographi
Anno. 1640.

Biblioteca da Universidade
COIMBRA

Biblioteca da Universidade
COIMBRA

IVDICIVM MAGISTRO-
rum Societatis Iesu.

*P. M. ANDRÆ M A-
deira in Eborensi Academia Rhe-
torices Primarij, & in Conim-
bricensi Philosophiæ Pro-
fessoris.*

PACIECVM legi per otium: Laudo primum
omnium argumentum, graue, idoneum, il-
lustre, & in quo antiquos longe superat, pi-
um: Quod in summa laude pono, nullum omni-
no in carmen incidet, quod bene tornatum non
sit, nihil inane, nihil exangue: habent omnia
neruos, ossa, sanguinem. Itaque Musæ si latine
loquerentur, non alio vtèrentur sermone, quas ab
Aonio deductas vertice ad Limam videmus, & ita
totas in hoc opere fuisse, vt nihil censoria, sed di-
uina, quod aiunt, virgula dignum sit. Neque, sic
opinor, aureo planè libello tam a critico, quam a
prædatorio vngue timendam est: non sic illi ti-
menda nota, quam rapina. Tandem illi Maro eri-
puit ne esset primus, Maroni, ille eripuit ne esset
solus: Typis mandetur, venturis olim vatibus ar-
chetypus. Conimbricæ, Idibus Martijs. Anno Domi-
ni. 1639.

Andreas Madeyra.

P. M. PETRI PEIXOTO
in Conimbricensi Academia
Rhetorices Primarij, & Phi
losophiæ Professoris.

EPICVM est, cuius tibi gustum præbeo, Lec-
tor, Poema: ni mauiis præiudicium. Re, argu-
mento, opere Heroicum: dispositum rectè,
variatur gratè. Omnia ex lege: nihil contra legè,
supra legè multa. Stat cū historia iusta fictio: hac illa
animata poetica viuit in tabula, parergon nec di-
sides episodica. Fluunt numeri vena diuite, sty-
lo facili, eo tenore versuum, vt si ij Thessala reci-
tentur voce excantare sydera, ac deducere lunam
possint. Quos quiuis legat, speret idem. sudet mul-
tum, ansus idem. Dicam quo Author digito cælū
atingat: Imitator Maronis videri voluit, obtinuit.
Prodeat, neque aut Momi san nam, aut Cruzcæ
Crisim me iudice formidet. Busti ignes sensit ille,
qui passus: lucem in Poemate nos videmus: nec
ille, opnor, non videt, & triumphat. Non sibi ca-
nit A spendius: sed deuicto Appollini & Musis:
Frudere illo amice, quisquis es, lector, ac scias
fore vt, sic legas vt eruditos in Aristotele oculos ha-
beas. Illud recipio, futurū studiosis vtilitati, curiosis
oblectamēto, doctis admirationi, Aristarchis cru-
ci, Zoilis tormento. Conimbricæ. 10. Augusti An-
no. 1634.

Petrus Peixoto

P. M. ANTONII LEITE
in Academia Ulyssiponenſi Rhe-
torices Primarij, & in Ebo-
renſi Philoſophia, ac Theo-
logia Profeſſoris.

MONUMENTVM hoc ære perennius ſerio
inſpexi. Neſcio quid humano manu in Pa-
cieide adoravi. Omnia plane egregij Poe-
tæ commendant immortalitate dignum ingeni-
um, ſingularum artium, quaſi vnus tantum, fa-
cundum: ſic enim ille Humanitatem, ſic Rhet-
oricam, ſic Philoſophiam, ſic Theologiam docuit,
ſic modo diuinam ſcripturã ſacer interpres proſi-
tetur, vt quælibet ſibi omnes curas ſurripuiſſe, alijs
nullam reliquiſſe videatur. Triumphat Paciecus
cognata hedera ſerpente inter viſtrices fortitudi-
nis lauros. Triumphat Societas Ieſu, dum res à ſu-
is ad Europam, ad Africam, ad Aſiam præclare
geſtas æternari videt. Quare monumẽtũ hoc, non
prælo tantum, ſed cedro, imo & czelo digniſi-
mum iudico. Conimbricæ, in Collegio Societa-
tis Ieſu, Kalendis Martijs. Anno Domini. 1636.

Antonius Leite.

FACULTAS. R. P. P R O
uincialis Societatis Iesu.

E GO Simon Aluares Societatis Iesu, in Pro-
uincia Lusitana Prouincialis potestate ad
hoc mihi facta, a Reuerendo admodum. P.
Mutio Vitellesco Præposito nostro Generali, facul-
tatem concedo, vt Paciecidos libri duodecim a P.
Bartholomæo Pereira nostræ Societatis, & in Co-
nimbricensi Academia Rhetorices Professore cõ-
positi; eiusdemque Societatis Patrum iudicio ap-
probati, typis mandentur. Vlyssipone. kalendis A-
gust. 1640.

Simon Aluerz.

CENSURA EORVM A
quibus supremæ Inquisitionis
iussu hoc opus explo-
ratum est.

R. P. D.

R. P. D. Fr. PHILIPPI MOREIRA
in Conimbricensi Academia scriptura Sacra
Professoris dignissimi, & in causis fidei
Censoris integerrimi.

DE MANDATO Supremi Concilij Sãctæ Inquisitionis legi librum hunc, cui præfigitur titulus Paciecidos, authore R. P. Bartholomæo Pereira Societatis Iesu. Et plane dũ iudicium profero malle[m] panegeristẽ, quam censorem agere. Adeo me cepit dulcedo, & pulchritudo poematis, quod Gratia ipsa inhabitant, pariter cum Musis. At quem non capiet pulcherrima pangendi, seu pingendi venustas: tot figuræ, tot lumina, & ornãmẽta, atq. perpetua illa structura & sãper variã, & sãper sui similis? Certe de Authore proferre lubet, quod de Latina Sirene prodidit Scaliger. lib. 5. Poet. *Splendent gemma in eius carmine, componit mellisa, & nectarea, addit tot venustates, quot verba, coniungit verborum splendorem cum amantissima varietate:* addo (quod rarum, & difficile est) seueram fidei veritatem cum libera potestate fingendi, idque amico fãdere pietatis. Hinc in toto opere nulla apparet nebula, quæ aut puritati fidei, aut integritati morum tenebras offundat: Imõ plures sunt ignes, qui ad vtramque inflãmẽnt. S. C. In collegio Conimbricẽsi Deiparæ de Gratia. 26. Februarij. 1639

Fr. Philippus Moreira.

R. P. FRATRIS ANTONII
a Plagis, Magistri Emeriti,
& in causis fidei Censoris
integerrimi.

SVPREMI Sanctæ Inquisitionis senatus ius
sui obtemperans, poësim istam, Paciecidos
nuncupatam, liorante mentis trutina, pon-
deravi. Author est. P. Bartholomæus Pereira Societate Iesu, vir quidem eruditionis notæ, opus
perpolitum, armonicum, castigatum, cultissimi
denique ingenij, factus egregius, ita vt lydio, vt
aiunt, lapide examinatum, nihil non compositū,
non illustre, non æternæ posteritati retineat cõ-
mendandum. Inclyti Pacici nomen, non fabu-
losi Pindi, vel Aganippes aqua, non ficti Castalij
læca, aut somniantis Parnassi nemore, sed Catho-
lici poetæ, & celeberrimi Rhetorici, sublimis styli
Musæo, ad sublimioris Palladis aras, decantatur,
tætum abest, vt orthodoxæ fidei, bonisue moribus
disonum, pertractet aliquid. Prodeat igitur inlu-
cem insignis poeta, haud Ethnicis aliorū licen-
tjjs, sed Christiano penicillo, suorum facinora,
mirifice depingens; dum enim ita compe simul,
ac Catholice concinit, (vt Ouidianis versibus v-
tar libro. 4. de ponto)

*Carmine si vinax virgus, expresq. sepulchri
Net itiam sera posteritatis habet.*

Sic censeo, sic consulo in hoc Vlystiponensi se-
aphici. P. Francisci Conuentu. 21. Martij. 1639.

Fr. Antonius a Plagis

FACULTAS SUPREMI CONCI-

lij Sanctæ Inquisitionis.

VISIS informationibus typis mandari potest
Paciçidos liber. Vlyssipone. 29. Martij.
Anno. 1639.

Petrus da Sylua. Franciscus Cardo-

so do Torneo. Iacobus Osorio de Castro.

Sebastianus Cesar de Meneses. D. Lu-

donicus de Mello, Decanus Bracharensis,

Primas.

FACULTAS ORDINARII.

IN lucem exire potest Liber Paciçidos Conim-
bricæ. 21. Iunij, 1640.

Benedictus de Almeida.

Mens clarissimi yatis Didaci de Paima de Andrade,
qui regis mandato opus recognouit.

Nihil inueni, quod Maiestatis vestræ obse-
quio inficietur. Vlyssipone. 28. Iunij 1638.

Didacus de Paima de Andrade.

FACULTAS REGII SENATVS.

PRAELO dari potest hic Paciçidos Liber. Vlyf-
sipone. 7. Iulij 1639.

Ioannes Saches de Baena, Balhasar Fialho.

Taxado namefa do Paço a reis empapel.

Te duce per terras, pelagusq', ignesque sequetur;
 Nec diuim pudeat sacrata in prælia vestes,
 Et solitos mutasse habitus, nam martia quondam
 Ingentes animos, vestesque induta viriles
 Per medios hostes regina Semiramis iuit,
 Et crines galea pressit, multosque cadentum
 Per strages turmale fremens deiecit in Orcum;
 His Ithacum factis, his sæuum damnat Achillem
 Vertice mitrato, mentitoque aspera Teucrum
 Bella habitu fugientem, & Trojæ fata morantem,
 Audiit, & cerui calcaribus ilia pulsat
 Victus Amor, pennisque celer fugitiuus amens
 Contendit campos, vbi Gaudia ficta, breuesque
 Deliciæ, & pigri posuere cubilia Somni.
 Nec minus auratis cæli super aurea pennis
 Astra Fides, solemq' super formosa subibat;
 Quam bonus intratē clarum Paciecus Olympū
 Suspicit, & tali remorata est voce sequutus.

O superis dilecta Fides, summique Tonantis
 Maxima matrum, tali pro nuuere grates
 Quis tibi persoluet? generoso pectore cuncti,
 Deuicto, vt cernis, vitæ pereuntis Amore,
 In quascunque velis mundi properabimus oras;
 Tu vel Hyperboreos tractus, vel quærere Nilum
 Ignotum, aut Lybiæ gregibus cõcessa draconum
 Regna, vel Hircanos iubeas habitare recessus:
 Hic domus, hic patria est: quas nos modo mittis in vndas
 Imus, & in flammis, iussis paremus ouantes
 Dina tuis, foueas vota hæc ingentia, nostroque
 Assilts operi; sacratoque omine firmes
 Hanc nauem, & tandem optata tellure reponas.

Hæc

Hæc ait, & puppem comitum stipante cohorte
 Intrat onans, fluctusq̄ salis rate fulcat eosdem,
 Iapponi proram intendens, impellit euntem.
 Æolus, & vasto pinus cita gurgite fertur.

Ast vbi conspexit tenebrarum ab sede profūda
 Rex Amida illusos astus, atq̄ irrita Amoris
 Tela, nihilq̄ sibi fraude hac prodesse, carinæ
 Bella timens, casusq̄ graues, cædemq̄ futuram,
 Cōqueritur, rabidusq̄. Euros, atq̄ æquora dānat.
 Inde pio questu, & precibus sub nocte rogales
 Vrgentem incudes, fulmenq̄, ignesq̄ trifulcos
 Tundentem, & rigidos stimulantē voce sodales,
 Vulcanum aggreditur, tristici. hæc voce precatur.
 Fabrorum decus Ignipotens, flāmæq̄ furentis
 Regnator, rerum afflictus, pressusq̄ ruinis
 Ad te confugio, & supplex tela ignea pesco.
 Ipse vides, Vulcane, vides quot vulnera, quotq̄
 Iesuadæ quondam strages Iapponæ sub alto
 Ediderint, quantoq̄ illos Cubosama labore
 Expulerit, nostrisq̄. ferox eiecerit oris.

En iterum naue insultant, vastumq̄ per æquor
 Iapponem exquirunt, legem, ritusq̄ repulsos
 Important, Romæq̄. Deos inferre laborant.
 Discute fulminibus, submersamq̄. obrue puppē,
 Da lateri sæuos ignes, & redde Paceco
 Quos cupit, & pœcit medio in Iapponæ caminis.
 Vel rabiem, cunctosq̄ simul Vulcane furores
 In me verte ignis, peream, mea templa ruinis
 Subuerte, exure effigies, nomenq̄. superbum,
 Atq̄. Amidæ decus antiquum præcul exulet aris.

Finierat: lachrymis, præcibusq̄. accēsus amico

Annuit

Annuit Ignipotens : vilesq. è pectore dixit,
 Discedant questus, nã rex tibi magne quid optes
 Inculcare fatis, fatis est ; rex annue, nutus
 Accipiam, faciamq. libens, nec iussa morabor.
 Dixerat, & fulmen nigris fornacibus atrum
 Abstulit, immanem quod nocte Pyracmona tota,
 Quodq. fatigarat Brontem, tot sulphuris ignes,
 Tot picis admistæ nexus, tot pondera nubis
 Addiderant, austrique animas, ferriq. rigores.
 Vtq. rubente manu, fabricatum Mulciber ignem
 Corripuit, rabidus sæda caligine cæcam
 Conscendit nubem, curritq. per aera magnum,
 Atq. vbi veliuolo sacratam gurgite nauem
 Conspexit, lætam velis, & flantibus austris,
 Constitit, inde serox agitato turbine fulmen,
 Terq. , quaterq. manu valido cum robore versas,
 Atq. metum, sonitumq. addens, atq. ætheris iras,
 Deiecit, insignemq. ratis seuo igne magistrum
 Corripit Amonum, piceasq. exturbat in vndas.
 Vt clauo, & certo viduam rector carinam,
 Nutantemq. vadis, errantemq. æquore vidit;
 Cocyti ad sedem properat, casusq. gementi
 Fert Amidæ lætos, & tristia pectora mulcet,
 Nil metuat lysij nomen, nil bella Paceci,
 Non illam optatâs puppem Iapponis ad oras
 Venturam, iam fluctu immergi; atq. ignibus vri.
 Talia iactantem Cocytius accipit heros,
 Inferni exultant proceres, & lætior vnus
 Ante alios Amida assurgit, Claudiq. retortos
 Ante pedes, sædam multa ferrugine dextram
 Excipit, atq. atris carbonibus oscula libat:

Nec

Nec non & Fabro Camij, vanique Fotoques,
 Et Chaos, & Phlegeton, latèque obscura profūdi
 Stagna lacus, circumque omnes plausere camini;
 Successuque operis tanti, cessare gementi
 Incudi, fessisque datum Cyclopibus octo
 Festiuos agitare dies, & parcere ferro.

Vana tamen miseros spes hæc delusit, in vndis
 Namque ignes periere, natatuque æquora vincēs,
 Post fociūm lachrymas, insperatamque salutem,
 Amons sacram ad nauem sub nocte redibat,
 Clāmantem agnoscunt socij, puppique reducūt
 Demissum tractum per funem, animataque tātō
 Munere læta cohors grates perfoluit Olympo,
 Amissosque animos, & frigida membra natant i
 Amono reuocant victu, veterique Ilyæo;
 Atque ratem, atq̄ nouo clāuum de robore firmāt.
 Carbasa dissoluunt austris, atque æquora verrūt.
 Tunc Amaldus ouans, citharaque in signis eburna
 Cōcinit, & puppi felicia sata precatur.

I ratis! I Fidei nūquam expugnabile castrum!
 Quā timet Ignipotēs, cedūt cui spicula Amoris!
 I pelagi insolitum numen! tibi gurgite toto
 Ancillentur aquæ, choreas hinc, inde marinæ
 Intexant Nymphæ, hæc funes, atque illa rudētes
 Conuertat, soluantque sinus, & lintea preñdant;
 Ipse tibi abiciens, dextræ decus omne, tridentē
 Neptunus clauum inflectat, tibi lilia Tethys.
 Det circum, spargatque rosas, & temperet æquor;
 In puppim cælum adspiret, det phæbus eunti
 Ore dies, noctisque regat tibi lumina Cypri
 Diua potens, Helenæ veniant in carbasa fratres:
 Proh

Proh quas ducis opes? quas fers super æquora mæces?
 Non equidem Tharfis quondam locupletior ibat,
 Non Ophir pretiosa ratis, licet illa metallum
 Ad Solyman ferret, regum quo maximus aras
 Extrueret Salomon, templique attolleret ædes.
 I felix, expande alas? maiora Tonanti
 Tempa instaurabis, superisque altaria pones.
 Ergo celer portus, Iapponaque littora prende,
 Nam te iam stellis insertam grandibus æther
 Expectat, Superique polo clarescere in alto
 Tot radijs, facibusque iubent, quo lucida multum
 Inuideat, solitique ignis iubar occulat Argo.
 Sic canit, & festo propellit carmine nauem.

Iamque ad conspectum chari Iapponis, & oras
 Adnabat puppis, passim strata oppida vastas
 Cum cæpere oculis venientum ostendere clades;
 Christiadam desertæ ædes, habitator in vrbe
 Rarus adest, cultorque deest morientibus aruis.
 Nec non semirutis diuim fulgentia tectis
 Tempa iacent. grandesque tegunt altaria sylvæ,
 Graminaque: effolis errant armenta sepulchris:
 Non aliter rupto quam si pro fœdere reges
 Arma duo, magnasque acies, & regna tulissent
 Se se inter, geminusque furens exercitus armis
 Arua per, atque vrbesisset, latèque superbæ
 Cuncta iræ, ferroque ferox, flammæque dedisset;
 Tale solum, sic regna iacent tumulata ruinis.
 Aspectu in misero, tristi de pectore magnos
 Dant socij gemitus, ingens ferit æthera clamor,
 Nereidesque imo senserunt gurgite questus;
 Ipse caput quassans, yndantique ore Pæceus

*Cõpa.
 ratio.*

¶

Talia

Talia singultans suspiria fundit ab ore.

Merge caput roseū, Phæbe auree, merge sub ūdis,
 Lucētesque abscondē faces, pro luce tenebras,
 Proque die noctem obscuram fas reddere nostris
 Est oculis, ne tecta hominum, ne cernere magni
 Tempa Dei, & cladis magna hæc vestigia possint.
 Quem prius incuset nescit mens fessa dolore;
 Te solum hac in cæde querar Cubosama? Nerone
 Sæuior, & græcum doctus superare Sinonem?
 Hic Trojam, ille suam flammis incendere Romā
 Est ausus, tu regna, vrbes, fora, templa cremasti?
 Non sic ardentem memorant incendia taurum
 Eructasse, altoque agros, atque oppida Cretæ
 Incendisse rogo, & flammæ superasse Chimæaræ.
 In cælum quid bella moues Briaræ? trifulcum
 Fulmen adhuc superest? dextræ si facta perennē
 Nulla tibi famam spondent, si laurus honores
 Denegat, hac scelerum facie, nomenque furore
 Aeternare, & velle hominū nece viuere; turpe est.
 Si tamen hæc animum subijte dementia, famæ
 Sat minus irarum est: fatis olim Herostratus vnā
 Dianam temerare rogis sibi duxit, vt omnis
 Famam æui, æternūque darent incendia nomē.
 Sed tu mille Dei, superūque altaria mille
 Incendis, tu mille cruces, delubra que mille,
 Et quidquid pia turba colit das impie flammis.
 Quæque sacerdotes habitauerunt limina sacri,
 Atque altas diuorum ædes, serpentibus atris
 In foveam, volucris in nidum, in præsepia tradis.
 Quadrupedi; proh caula feris datur aula Tonātis?
 Hæc conuerte manū? sat iā Cubosama laborū est;

Parce

Parce ire, ferroque, effuso parce cruori;
 Parce igni, & tantis Aethna exundare caminis;
 Dú queritur, vultusque fluit liquefactus in imbres
 Paulatim assurgens, terrasque inuenta, vocantes
 Nangasaqui oram zephyro adspirante, carina
 Conscendit, diuesque sacra stat merce tumentis
 Oceano, atque vndas late despectat, & urbem.
 Iam tunc descédens festis sol fræna quadrigis
 Emoriens obscura dabat, de montibus vmbra
 Lapsa cadit, donec terras nox abstulit atra,
 Conticuitque vndis Tethys defessa diurno
 Excursu, & tacito requierunt marmore pisces
 Sopiti, totumque suus sopor occupat æquor.
 Non austri, non vlla hominû, non vlla volucrû,
 Non pecudum vox vlla sonat, iam sônus auris
 Sederat irrepens curis, & soluerat artus,
 Perque foros nautæ, socij per transtra quietem
 Captabant, solus somnos accire Pæceus
 Abnegat, aut vasto caput adclinare rudenti;
 Atque vbi stelliferas conuersæ noctis habenas
 Conspexit, tacitamque urbem, ripasq' silentes,
 Exiguum è magna dissoluens naue phaselum,
 Remigat a pelago, propereque illabitur oris;
 Diffusam tergo rorem, & stilantia guttis
 Ora, comasque gerens, & frigora plurimâ noctis;
 Utque solum, & sacras tenuit iam victor arenas,
 Fufus humi, terramque pijs amplexibus arctans,
 Jam te, ait, o felix teneo lapponia? nunquam
 Demittam, tuque ipsa tuum suprema Pæceum
 Accipias, viuum teneas, seruesque sepultum.
 Inde solo assurgit, lictusque explorat, & omne

Cōparatio.

Urbis iter, tutosque locos, & littora postquam
 Iam secura vider, nec quem superare, morari
 Qui possit, vel nosse suos sub nocte sodales;
 Ad nauem properat, sociosque è pontibus altis
 Lintribus acceptos op tata exponit in vluā.
 Emicat in littus sacratum è puppibus agmen,
 Lætanturque adeo reduces, vt roscida pinnis
 E cellis prodire suis examina credas
 Hyblæum raptura thymum; cū cerea dactor
 Castra mouet, luditque fanis egressa iuventus;
 Quos vbi lapponiel subeuntes littora vidit,
 Aduolat, & pandens pennata volumina cunctos
 Alarum in gremium, flammataque pectora cogit;
 Et fore se spondet comitemque, ducemq; periclis,
 Præsidiumque, aususq; ingens tutamen in omnes;
 Discessit, solisque instar dedit ore nitores.
 Illi exultantes, præsentique omine firmi,
 Hinc diuersa petunt, & littora nota relinquunt,
 Obscuri in nebulis, & peplo noctis amicti.

FINIS

LIBRI SECVNDI,

LIBRI TERTII

ARGUMENTVM.

Narrantur Pacieci munia apud Iappones: Emoritur Cubosama: eius filio Xoguno imperante Prouincialis creatur Paciecus, & loco Episcopi Valentij Ecclesie Iapponensi gubernator praficitur. A Chusamono apostata accusatione defertur ad Mondum regni Tacaci gubernatorem: proditor à Mondo lubenter excipitur, & de captando Pacieco ambo decernunt.

LIBER TERTIVS

OSTQVAM Littoribus cessit Lime-
ius heros,
Nocte sub obscura promissi ad rura
Tacaci
Contendit, gentesque sibi, parti-
taque regna

Intrat, & optata tandem hac in sede quieuit.

Nunc calamum solitæ vires in facta Pacieci

Deficiunt, moresque timet manus ire per õnes,

Atque viri in gentes animos, studiumque, viasque,

Et quantos Iapponie tulit memorare labores.

Ah quoties raptæ exesa, nemorumque cavernis

*Munia
que ap-
ud Iap-
pones
Pacie-
cus obi-
bat.*

*Compa
ratio.*

Ieiuno sedet ore dies, quotiesque per agros
 Pernoctat, regisque enses euadit, & ignes?
 Ceu cum exulta seges sitientibus æstuat aruis,
 Dat cultor fluium vndantem, riuoque sequenti
 Temperat, & latè morientes suscitât herbas;
 Sic urbem nocte ingressus, per tecta suorum
 It latitans, reuocatque vñdis cælestibus agros;
 Ille scelusque, dolosq' audit, soluitque fatantes;
 Ille & nocturnas imis penetralibus aras
 Excitat, effatusque sacrum dat fercula mensis,
 Diuinamque animis cererè, ploratque, doletque,
 Non solum nunci panis sub nube latere,
 sed tenebris, & nocte deum se absconderè; verus
 Quod solem effugiat sol, lux a met ipsa tenebras,
 Et vix arte feros queat hac vitare tyrannos.
 Hic pactam iuueni sponsam, tædasque iugales
 Consecrat, vndantem pueris nascentibus illi
 Dat fontem, sacroque artus insignit oliuo.
 Hinc fugit, inde alios, numis hos, vestibus illos
 Lætus adit, placatque iras, & iurgia, lites
 Dissipat, infomnis morituris assidet ægris.
 Nec non & multos Plutonia castra sequentum
 Edocuit reuocare gradum, atque errantia retro
 Vela dare, & rectas cælo conuertere proras.
 Non semel horrentes tenebroli carceris vmbra
 Inuisit, fædasque intrat sub nocte cauernas,
 Quis sacra pro lege senes, iuuenesque catastis
 Impositos, cippique alios sub pondere pressos
 Cernit, & implicitis validas pendere capillis
 Et trabibus matres, circumque, infraque puellios
 Reptare, & matrem, matrè iam uoce ciere
 Extrema. Conspicit

LIBER QUINTVS

81

Mille humeris flores, chlamydēq' nivalibus aptae
 Auro intertextam, mediumque, imasq' per oras
 Se diues late effundens micat India gemmis,
 Insuper, & generis decus immortale, vetustos,
 Lactat auos, proxuosq' ducū de sanguine cretos,
 Atq' Bonū, atq' Anidā, primaq' ab origine regū
 Innumeram sobolem, si vera est fama, recenset.
 Da victas Franciscæ manus, hac arte potenti
 Perdidit inuictos Sanson de vertice crines.

Quique tuum Goliathe manu truncaſſe ſuperbie
 Grande caput, telo hoc cecidit, noſtraq' pharetra
 Vicinus Alcidem, quem non Iunonius anguis,
 Quem non mille fere, terni Geryonis arma,
 Antæusque ferox, non ſaxa immania Cæci,
 Non caſus demuere alij, non flamma Chimææ,
 His periit flammis; telo hoc, atque arte ſubgi
 Ipſe hominesq', Deosq', feras, & marmora, viacā
 Te quoque, & inuicto non ſic pugnabis Amore.

Has poſtquam reſidēs Pacieci in pectore caſto

Acceptit voces, indignūque auribus hauſit
 Mundities, cygnis, atque ipſis purior aſtris,

Exiit, & turpem verbis caſtigat Amorem,

Sæue Amor, & ſemper vanis Arge impie rebus

Cæce Deo, & ſacris talparum maxime iuſſi;

Proſice tela manu, penasque, atq' ora venuſta;

Quæ mentiris adhuc, iam iam deponere, Barathro

Te genitore ſatum, natumque a nocte profunda

Novimus, hos habitus, mentitosq' exue vultus.

Non pudet effætamque ſenem, viresque labore

Exhaustam, iuuenum obſcænis inuadere curis?

Quem non florentis primæus corporis ardor,

Caſti-
 tas re-
 tundit
 Amo-
 rem
 pidine
 1111.

F

Null

Nulla Vè nus, nullique thori flexere iuuentæ;
 Hunc, quando iam sanguis hebet, nimioq' rigore
 Membra iacēt, frigentq' effatæ in corpore vires,
 His curis commune malum præueterere tentas?
 Dumque times vigilam, sōno timidissime pressū
 Aggrederis? sic parua cohors Pvgmæa laceffit
 Sopitum Alcidem; sed non tibi Cypria lætos
 Cantabit reditus, victoque ex heste triumphos,
 Cum dormit Lysius, vigilat: mens cādida nunquā
 Est oblita sui: nunquam generosa niualis
 Castra pudicitia somnum agnouere: Pæceus
 Est somno maier, medioque sopore triumphat.
 Hæc ubi Mundities diuino ex ore resoluit,
 Lemiadæ albentes dat circum tempora flores,
 Atque super stratam manibus dat lilia plenis,
 Insternitque domum castique in corda Pæcei
 Labitur, atque sinns inter se Diua recondit.

Ast Amor in socios dextra indignante sagittas
 Conuertit, speratque sibi meliora supremo
 Incurfu, furit ille atrox, atque improbus ira
 Virtutum radios vitiorum inuoluere fumo,
 Atque auro sordes miscere, lutumque præina
 Intentat, castique animis immaniter instat.
 Illi autem contra plures in prælia vires,
 Maioresque animos, inuictaque pectora casti
 Sufficiant, turpique ferunt certamine palmas.
 Cæcus vt incassum vidit celsisse laborem,
 Vtque remitti arcus sensit, penitusque sagittas
 Extingui, & viduam vix iam superesse pharetrā,
 Confugit ad plumas, pennata volamina pandit,
 Perque arcem victus, tectumq' per omne sonoro
 Cum

Cum strepitu reuolat, latebroſaq. limina Auerni
 Aduolat infrendens, ceu cū iam luce propinqua
 Triftis ad obſcuras fugiens it noctua ſedes.

*Cōpa-
ratio*

Illum vbi non palma inſignē, nō fronde decorū
 Laurigera, ſpolium non victo ex hoſte trahentē,
 Sed fluxum, fractumque arcū, pharetrāq. ſagittis
 Exhaustam vidit mater, lachrymantiaque ora,
 Victus ait, ni fallor, ades mi nate Cupido,
 Cede feris, lachrymasque puer depone, Cythèra
 Nunquam ego, non myrti lucos, Cyprū veſubibo,
 Hos mihi ni ſoluat caſus, & facta Pacecus;
 Ite ſenes, duri chalybes, & neſcij amorum.
 Dixit, & exacti natum in fortuna belli
 Narrantē auſcultat; lachrymasq. abſtergit ocellis.

Hęc dum victores diuino Marte gerebant,

Egregij ſenſim tenebroſo in carcere mores,

Atque animi patuere faces, & neſcius vmbra
 Effulſit virtutis honos, rigor omnis, & omnes
 Conceſſere minæ, ſtudia in contraria vertit
 Se carcer, vigilesque animos poſuere feroces.

Iamq. Taquea minax, Niemon, Sezenus, Amatō,
 Atque Siphon, toruusque Ollon, & ſæuus Iemon
 Eſſe pares ſuperis memorant, quos ante rebelles
 Xoguno, infidoſque deis, & monſtra vocabant
 Eumenidum partu Barathri formata reſeſſu.
 Non dictis parere negant, ſtant nutibus omnes
 Propenſi, imperioque agiles, nec dona, nec vllū
 Prætereunt genus officij, releuare dolentes,
 Quo poſſint, triſtemque viris lenire laborem.
 Sic homines mutare valent, ſic flectere ſenſus
 Humanos exempla ſolent Ciræa, rigentes

Non rupes, aut saxa cauant tam molliter vnda,
 Non chalybem indomitū duris fornacibus ignes
 Acrius expugnant, rigidum non viribus ullis
 Fortius hircini superant adamanta cruores,
 Non adeo in tenues electrum regnat aristas,
 Attrahit aut ferri pondus magnetica virtus;
 Imperiosa mouent animos plus facta: profundi
 Cede maris numen mulcens Delphinas Arion,
 Vocalesque abrumpe fides, tuque abijce plectrū
 Thebarum decus Amphion, ad mœnia cantu
 Saxa licet, scopulosque feras è monte reuulsos;
 Cede Orpheu, cithara quanuis te fama leones
 Indomitos domuisse ferat, cantuque canoro
 Extraxisse Erebi miserando è carcere manes;
 Namque operi vox maior inest, & longius ille
 Auditur sonus, hunc rupes, arbusta, feræque
 Nouere, huic Barathri informes patuere recessus,
 Vos ego, vos testor Rhodopœa è tigride natos,
 Vile satellitium, iræque, rabiesque Taqueæ,
 Vosque alij excubiæ, vos saxa immania, rupes,
 Non homines, vestrumq; manus, atq; effera testar
 Facta, reluctantesque olim sub corde furores.
 At nunc iam molles animos, & cerea corda
 Indati, Lyfiumque senem, sociosque catena
 Pro veteri, proque ære graui religastis amore
 AËterno, & triplici viaxit Concordia nexu.

Hæc videt, & vigilum miratus facta Pæceus,
 Iamq; alios animos, mutataq; pectora cernês,
 Vnà omnes vocat ad se se, dehinc talia fatur.
 Obsequio o socij vestro persoluerè grates
 Non opis est nostræ, quibus hac æde òniū egenis
 Solum

Solum pœnarum, & dites licet esse laborum.
 Gemma tamen fidei nobis manet vna: valore
 Attalicas quæ vincit opes, Cræsi que potentis
 Diuitias, damus hanc grati, ne temnite puris
 Accipere illam animis, consortia nulla Fotoquæ
 Hæc patitur, totūque animū sola occupat, omnes
 Illa domos, mentisque aras Diua inclyta poscit.
 Ergo loco cedant simulachra, è pectore Xaqua
 Exeat, atque Amidā saxi date, mergite in vndis;
 Vel mihi, si placeat, ferte hos, vt cæde futura
 Ipse rogo socios addam, nam gratior illa,
 Quæ dabit in cineres scelerata hæc mōstra, pyrarū est;
 His tædis ardere iuuat, concedat in ignes
 Fotoquum vesana cohors, qui fumea vobis
 Nubila, feruentique oleo spumantia seruant
 Tārtara, & æternos obscura in nocte caminos.
 Fessa iugum colla excutiant, Christumque Parēti
 AEquæuum, sobolemque Dei, terræque iacentis
 Authorem, & clarum stellarum agnoscite regem.
 Qui genus humanum primæui labe parentis
 Infectum, patriamque ferens ab origine culpam
 Abluit, & crimen indigna morte redemit.
 Cui non tantum aræ, non aurea templa, nec vlla
 Thura placēt, homines quantū placere redēpti,
 Hos poscit, manuumque animas, opera alta suarū.
 Huius ad imperium, solaque in voce Barathi
 Terga acies vertūt, iterumque it vita per artus
 Exanimés, morbi aufugiant, dat lingula voces
 Infantum, claudi imbelles vestigia firmant,
 Atque faces extinctæ oculos, auresque reuisit
 Auditus, magnasque implent miracula terras;

Magna quidē hæc, vigiles, vobis sed facta superflue
 Nota magis, quæque ipsi oculis læpone sub ipso
 Vidistis, moueant animos, mentemque iacentem
 Attollant, magnum iam nunc vulgata per orbem
 Mille alis, famæque oculis exempla, cruores
 Cum gens vestra suos, claraque in cæde superbas
 Proiecere animas? hæc vos precor ora, figuras
 Has Diuum aspiciat, & medio sub corde locate.
 Dixerat, & geminas aperit de veste tabellas,
 Ingenium, pictoris honos, queis edere Zeuxis,
 Parrhasi, que manus possenti harum vna virorū,
 Altera femineas miro dabat ordine formas,

*Leo ig-
ne cre-
maus*

Prima Arimanensē flamma splēdente Leonem
 Ardentē o-tētat, turbæ hinc, atq̄ inde satelles,
 Incumbunt plures operi, trahit ille recuruus
 Ligna humeris, alit iste rogos, hic foliibus auras
 Excitat, obscuro cælo furit igneus ardor,
 It fumus, viæque volant super astra fauillæ.

*Ioachi-
mus
Cruci-
fixus,*

En ligno parte, aduersa Ioachimus ab alto
 Dependet, cæsumque latus demonstrat hiatus
 Intormi, & medijs hærens rubet ossibus hasta
 Hos inter primo similis, non crimine, Adamo,

*Ada-
mus de
colla-
tus.*

Pronas Adamus adest, cui iam, iam ferrea collo
 Imminet, inque iētās districta catanna minatur.
 Has ceræ effigies dat prima tabella, secunda
 Tres aperit, talique oculis sub imagine Diuas
 Obiecit, & tanta radiorum læce coruscas,
 Dardanus vt Pastor, certum non proferat vlli
 Iudiciam, & dubio maneat sub iudice lites.

*Mag-
dalis
virgo.*

Prima inter flammæ, flammæ formosa nitores
 Magdalis obscurat; talis nitet ore venustas,

Tale

Tale caput, crinesque aurum succédit honestos; *igne as-*
 Illa, velut teneros legeret per gramina flores, *sa, è*
 Accipere ignitas, capitique imponere prunas *prunis*
 Ausa manu, fertum intexit, Flóra ignea, vernat *coronã*
 Igne caput, gemmisque simul; nã fronte decora *texit.*
 Est rogos ipse roka, est carbo carbunculus, omnẽ
 Chrysolithum, & rubros superans ardore pyropos.
 Proxima se se Agnes flagranti in veste ferebat, *Agnes*
 Ingentem complexa crucem, quantũq̃ venustã *Cruci*
 Tyndarida aspectu, tantum simulabat ouante m *affixa*
 Signo Helenam, è Solymis referẽtẽ signa salutis.
 Vltima picturæ Maxencia vincit honores,
 Exhaustiq̃ue artem; ceruix violata recumbit *Ma-*
 Ense sub infando, veros imitata cruores *xen-*
 Gutta rubet, niueosque humeros perfusa decorat. *cia in*
 Ore rosæ pallent, marcescunt lilia vultu, *gala-*
 Fæminæ cecidere manus, fugit halitus ore, *ta.*
 Instar & occidui moriuntur lumina solis.
 Ignescit, flauosque manu prensante capillos
 Stat miles, viuantque minæ, gladiusque timetur;
 Rarũ opus, egregiæ magnus, mihi crede, Timãtes
 Ipse suæ occasus absconderet Iphigeniæ,
 Quodque patri velum iniecit, superadderet õni
 Picturæ, si clara tuam Maxencia nosset
 Effigiem, & quales fers ipsa in morte colores.

Aspectu hoc vigilēs pictis hæserē tabellis,

Nec vidisse satis, nec mentem explere tuendo

Quisque sui est compos, vestrũ tũc Lyfius heros

Nostis, ait, vultus? sunt notã hæc ora? vigorem

Iapponum spirant tabulæ, stat viuida vultu

Forma suo, tales edit Iapponia natos?

Hic ne leo est? est ne illa Agnes? sit Magdalis ista
 Testantur flammæ, quæ tempora læta coronant?
 Vos ergo effigies moueant; vos sanguinis huius
 Molliat aspectus; flectant hæc saxea corda
 Mille aliæ lapponum acies, hominesque, puellæq.
 Et pueri, imbellesque senes, tot dira ferentes
 Exilia, & Christi toties pro numine passi

*Cōuer-
 titur
 nus ex
 carce-
 ris cas-
 todibus.*

Verbera, tela, cruces, incendia, vinclo, catannas:
 Dicentem Iuuenis (tacito quis pectore amorē
 abscondat, seruetque sinu quibus ardeat ignes?)
 Excipit, & lachrymans sic vocibus interrumpit.
 Hæc satis o genitor, sequimur quocunque vocabis;
 Seu tu vir, seu numen eris, corda impia tandem
 Vicisti; sub nocte meæ te dulce carinæ
 Ostendit deus ipse astrum, quod victa procellis
 Aspiceret, facilisque daret velamina retro.
 Vicisti Franciscæ, tuis quis vocibus aures
 Deneget, ætherejs iam me regnator ab astris
 Conspexit, superique vocant: è faucibus Orci
 En redeo, & cæli videor conscendere in arcem;
 Ite procul patriæ leges, procul ite Fotoques,
 Quam nunc præteritiæ det? quam pænitet actæ
 Me vitæ, quos Xaqua tibi male soluimus, annos
 Perdidimus; libet hanc animã quoq. perdere: talē
 A nobis Cæli o numen procul abijce mentem?
 Nil Daurum, Bonzosque, nihil mandata tyranni
 Xoguni, nil Monde tuos insane furores
 Horresco, venio in pænas, & sæua paratus
 Funera, supremaque Dei pro lege caminos
 Passurus, non vlla dabo vestigia retro.
 Tu potius, tu magne parens, si tanta mereri

Fas

Fas mihi, da sacros latices, mentique lauacrum
Diuinum, & tantas scelerum pius abluet sordes.
Hanc vocem Paciecus ouans, lætusque Ioānes
Exceperet animis, Rinxæusque audiit heros,
Et Sadamathæus senior, nec tardior annis,
It properans, fontemque trahit, sacrosq; paratus,
Atque salem, atque olei flauentia munera sacri
Accelerat; lymphas signauit ritè Pacecus,
Lustrauitque virum, & dixit solemnia verba.
Fit plausus, cunctique Deo pro munere lætas
Perfoliunt lachrymas, iuuenèq; hinc, inde benigno
Amplexu excipiunt, fertisque recentibus ornāt.
Expugnant animum voces; in corda Pacecus
Vox tua, mortalesque aures, & pectora magnū
Imperium exercet, felix hortatibus; ergo
Prende alios, atque ore sacras effunde catenas,
Herculis vt fileat vocales Gallia nexus,
Mille hominum turmas, & corda aurita trahētes.
Tuque etiam o felix, si quid mea pleetra, fidesque
Adspirant vitæ, frænantque obliuia: felix
Ante alios iuuenis, cuius non appuht aures
Nomen adhuc nostras, restant pro nomine facta.
Si titulos tamen ipse tibi, nomenque dedissem
Dignum actis, animisque tuis, & fonte sacrato,
Te meliore nouum Narcissum sorte vocarem;
Namque suis mortem quōdā Narcissus in vndis,
Tu vitam hausisti, Sicque isto è fonte veniſtus
Surgis, & hæc tantos præstat tibi lymphæ nitores,
Narcissum vt pigeat, te si modo cerneret, oris
Antiqui, & vanos formæ contemnat honores.
Flos esto, viridesque inter Narcisse colores

Tolle

Tolle caput roseum, folijsque inscribe Pacëcum,
Fundentem sacras teneris radicibus vndas.

Has modo Narcissus cæli super æthera frondes
Explicat, & sacro nimium sub fonte virefcit,
Flos superum, Lyfioque decus, certumque futurū.
Idem alios subijisset amor, similisque voluptas
Attraheret vigiles cunctos, & corda moueret,
Tuque Taquea manus, & tu Sezene dedisses,
Nec solus Narcisse fores; sed in astra volantem
Vos tandem o remoræ nauem, vos vela dolosæ
Sirenes, cursumque viris tardastis inanes
Diuitiæ, mortisque metus, & lucis amores?
Proh superū, Rectorq' hominū? quā cæca volutas
Consilia? & casus quanta in caligine voluis?
Tu quondam, abiectis fratrum præstantibus, vnum
E baculo ad sceptrum, tenuique è vellere ad ostrū
Regale assumis Dauidem, licet ille minores,
Ore animos, & nullum ostentet corpore robur.
Tuque etiam è geminis materno è viscere Iacob
Eligis, at frater tenebris demittitur Orbi
E saū, virtute potens, & grandior æuo;
Sic modo Narcissum trahis in tua vota, volentē
Accipis, ast alios longè post terga relinquis,
Seruitium sceleri, spoliūque immane Barathri.
Heu metus? heu male suada animis vecordia? pulchrū
Nil vnquam, nil grande tibi, vel nomine dignū
Actum olim? tu forte soles formidine pectus
Vertere, & in timidos lepores transferre leones.
Sic custodum animos, plantasq' in dura timoris
Vincla ferens, gressum vltterius proferre vetasti
Ad Cælum, inque Erebum ventos, & vela dedisti,
Quam

Non licuit spectare oculis? quid nare pluentem
Balænam, faciesq. hominû, volucrûq., canûq.,
Ingentesque boum formas, colubrosque marinos
Adnare, & latas nimium sæuire per vndas?

Non ego crediderim tantum Troiane laborum
Te quondam pelago expertum, talesque furentis
Fortunæ casus Ithacum subijsse per vndas.

Nec tot monstra duci, non tanta pericula Gamæ
Occurrafse reor, primus qui rumpere campos
Inculti oceani, & rostro temerare profundum
Ausus, & Eois in ferre penatibus arma.

Quauis horribilem referentem damna Gigatē,
Inque rates æquor, cælumque, & littora, & auras,
Et totum in Lysios iuratum viderit orbem.

Hæc mare: sed nobis hominum dementia maius
Bellum infert, quid non prædantû pectora cogis
Auri dura sitis?

*Bellû
cû Olæ
dis.*

Qua Libyæ extremi fines, & feruida tellus
Sustinet ignitos Phæbo incendente calores,
Laurenti titulo insignis, & nomine sacra

Frondescit, vastoque ingens iacet Insula ponto;
Hæc maris hospitium in medio bene prouida nautis
Constituit natura parens; huc tendere fessi

Optamus, nauem vt quassam reparare recisis
Arboribus, falsosque artus, & tabida membra
In roseis passim liceat distendere ripis,

Et temere errantes mensis inducere ceruos,
Atque acrem saliente sitim restinguere fontē.

Iam procul optatas cernebat puppis arenas,
Ac reasque polo cedros, & culmina montis
Viderat intonsi, terras iam vela tenebant.

*Insula
D. Laurentij.*

Gratamur cælo aduentum, puppique coronam
 Dant nautæ, festis implentur vocibus auræ,
 Et iuuat antiquitiam nunc meminisse laboris.
 Cum vigil explorans mali de vertice summo,
 Hostis adest, cōclamat, adest, dux maxime Oládos
 En septem aspicio, puppes, inimicaque nosco
 Vela vident malos post montem, & saxa latentes,
 Infidæ; heu! ferte arma citi, vocat hostis in arma.
 Hic subito concussi animi, versique repente
 Tot cantus, tot læta silent, sed maximus armis
 Audijt hæc ductor constanti pectore Mellus,
 Mellus amor Martis, notusque per æquora terror;
 Colligere arma iubet, properèque aduertere nauẽ
 Ad terras, firmumque latus opponere in æquor.
 Nec mora, concilio nautas de more vocatos
 Admonet, officijque iubet meminisse; peritos
 Inde duces, iuuenesque hostem, bellũq̃ timètes
 Excitat, & forti placidus sic pectore fatur.

Ducis Lusiadæ virtutis honos, gens nata sub armis
ad mi Hic Barathri furia, terrarum tædia, & omnis
lites ex Scylla maris, régi infidus, superoque Tonanti,
horta- Infidijs septem sinuos in littore naues
tio. Occultat, prædamque insignem expectat OláduS,
 scilicet en superi tota quod mente petistis,
 His dextris tradunt hostes, magnamque triũphis
 Materiem, laurosque dabit Laurentia fertis
 Insula victrices, belli sudore coronæ
 Florebunt: marcent arenti in vertice frondes.
 Vos cælum spectat iuuenes, ponitque litandam
 Perfidiam, vt largo soluant cum sanguine pænas.
 Hæc etiam è longe prospectat patria dextras,
 E quibus

E quibus antequam robur, memora ndaque facta
 Maiorum que animos, certataque bella reposcit,
 Omnis in hac puppi uestatur Lyfia, nomen
 Hic vehitur proauorum ingens, hic gloria terris,
 Atque mari toties nostrorum elata triumphis;
 Si superamus, erunt cuncta hæc inuicta, iacebunt,
 Si cadimus; vincens, veteri cunabula famæ
 Est ratis, hæc eadem famæ est diuicta, sepulchrû.
 Vos quoque sollicitus regali ab sede Philippus
 Aspicit, ultoresque iubet dare puppibus ignes,
 Communemque hostem, & gentes abolere rebelles.
 Sed quid ego externos oculos bellantibus addo
 Vincendi stimulos: satis o, satis incluta pubes,
 Quod vos bellantes ipsi modo cernitis, ingens
 Quisque sibi spectator adest: sunt fortibus ipsi,
 Sunt oculi calcar, stimulisque ingentibus urgent.
 Hanc igitur quassatam Euris, pelagique ruinis
 Absumptam, & multo viduatam milite nauem
 Seruemus, flammisque hostem, ferroque petamus.
 Pro rate decisa, vel pro compage soluta,
 Quisque latus, corpusque armis opponat, & ipso
 Obiectu medias hostem detrudat in undas.
 Quo magis effractas vires, & corpus inermum
 Ostentat puppis, vobis hinc gloria maior
 Lu liadæ accrescit, quorum non indiget vllis
 Defendi tabulis virtus, nec robore nauis.

Dum sic incensis animos hortatibus implet;
 Iam rabida hostiles inimicant classica naues,
 Iamque ferox Lyfias, facibus de puppe leuatis,
 Impulerat Bellona tubas; tunc nostra iuuentus
 Martem animo, Alcidemque bibunt, hostemque morantem

Ductorem circum expectant ingentibus ausis,
 Elatosque altè gladios, dextramque potentem
 Promisere duci, pectusque in bella paratum.
 Dant capiti galeas, humeris thoracas ahenos
 Imponunt, fortesque manus mucronibus armãt.
 Iamque propinquabant naues, sed fictus Olandus,
 More latrocinij solito, non clara mouendis
 Signa dedit velis, nobis non prodidit arma
 Illius clangore tubæ, diuinaque summis
 Lusiam affigens simulauit stemmata malis.
 Nil prodest simulata fides; nam Lyfia puppis
 Aethæe instar magnis tormëta explora cauernis,
 Ingentesque globos, plumbûque euoluit, & ignes,
 Neptuni horrendos tonitrus, fumosque refusos
 Regia pertimuit, totoque ex æquore pisces
 Aufugiant, Nymphæq; maris reuoluta relinquunt
 Pensa manu, latebras, obscuraque saxa requirunt.
 Fulminat, infestosque ignes ratis Indica puppes
 Mittit in aduersas, quarum quæ maxima, primi
 Belli omen, traiccta globis furialibus, vndis
 Hausta perit; reliquæ abscedunt atq; inde reductæ
 Circundant, plumbique rogis fumantibus instat.
 Lusiam contra turrata mole resistens
 Stat puppis, celeresque videns despectat Olãdos,
 Fæta armis, animisque potens, ceu magna leonũ
 Intendit canibus mater latrantibus vngues,
 Et vix exerto fugientes territat ore.

Talia Neptuni feruent dum prælia campis,
 Impia se se ipsam discerpens Hæresis antro,
 Vipere asque effusa comas, & veste recisa,
 Inferni sedem obscuram clamoribus implet.

Accurrunt

Accurrant famulæ, Rabiesque, atque Ira trilinguis,
Ambitio, & sæua Impietas, humilesque Rapinæ
Circunstât, dominamque alta de sede labantem
Accipiunt manibus celeres, tristesque requirunt,
Quid ploret? tantas quis nam dolor excitet iras?
Illa; mei percunt pelagi sub gurgite Olandi,
Insultant Lysij, & quid plorem quæritis? Eheu?
Tu potius, dum tempus adest, velocior ito
Impietas, mihi fida comes, Lysixque carinæ
Da flammam, tacitosque infer victoribus ignes,
Vix hæc: infrendens currit dea sæua, facemque
Tartareis furiosa rogis, atque ignibus atris
Abripit, & terras, pelagique euecta sub vndas,
Exijt, atque oculis bella omnia circumspexit.
Hinc fumos armorum inter, nebulamque refusâ,
Testa subit nauem, nostrisque furentibus ignem
Implicat, inde suis Dea se bellantibus addit,
Inspiratque iras, animosque, & bella, rubenti
Effulget clypeo, gladioque rotante superbit,
Ignis at instanter pini sub fragmine tectus,
Concepit robur, malosque elapsus in altos,
Ingentem cælo sonitum dedit, inde secutus
Per funes victor, perque ardua carbasa regnat,
Et totam innoluit nauem: nec tardior hostis,
Successu exultans, ausis ingentibus vrget
Omne latus, Lysiosque premit fumante carinæ;
Inuadunt, classisque omnis spumantia flammis
Ora fremit, vastisque eructat hiatibus ignes;
Adstantesque aliquot sublimi in culmine proæ
Disturbant, franguntque artus, & tempora plûbo.
Tunc nostris horrere comæ, sanguisque gelari
Incepit

Incepit, non tanta putant sibi bella parari.
 Atque inter flammæ cæli conuexa tuentes;
 Sic magnum afflictâ Laurentum voce precamur.
 O Diue hæc sacro cuius sub numine terra est?
 Cui nimium placuere ignes, cui ferrea crate s,
 Atque rogi, atque faces, atque alta incendia cordi,
 Da dextrâ nauî incensæ, da fræna furenti
 Vulcano, fædosque rogos, atque omen in ipsos
 Verte hostes, Lysijsque animos, & tela ministra.
 Hæc inter nauæ insistent occurrere flammæ
 Grassanti, breuiterq; ignes, cælo auspice, & aurâ
 Extingunt, Vulcanus, aqua superante, resedit.

Hinc iterum Lysijs redit in præcordia virtus,
 Arma animis, arma ore fremunt, cælum intonat igês,
 Atque æquor, gemitumq; altè caua littora reddunt;
 Grandinat igne ratis, feruetque volatile ferrum;
 Excrescunt animi Lysijs, geminasque carinas
 Bellorum euentu vario, post multa cadentum
 Funera, cum sonitu vasto immerfere profundo.
 Iamque hostes, & tela natant, it parta rapinis
 Præda mari, itque Indi merces, & gaza per vndas.
 Ipsi inter fluctus piratæ haud fata timentes,
 Immemoresque sui, prædis fluitantibus ambas
 Iniecere manus, prædæque, latroque vicissim
 Complexi apparent vndis, iterumque voluti,
 Impetunt, tandemque sua Neptunus auarum
 Prædonem Stygio fratri cum merce remittit.
 Sic geminæ periæ maris sub gurgite puppes.

At alia armatis melior, quæ gentis Olandæ
 Ductorem Orlandum, bellatoresque gerebat,
 Incurfat, propiorque ruens, decernere ferro

Aggreditur

Aggreditur, gladiosque rotat, sed Lyfia pubes
 Ictibus expellunt ictus, atque ensibus enses
 Obtundunt paribus, medio certamine Mellus
 Fulminat, insultansq' hosti, magni agminis instar
 Incendit Martem, nec non Menesius heros,
 Almeidæque duo, fatali Castrius ense
 Velindum obruncat, quo non prestantior alter
 Gentis Olandinæ Mauortius induit arma.
 Centum alios gladio cædit, cunctosque reposcit
 Ad meritam Pereira necem, Mauritius ictu
 Soufa tuo, Bembusque iacēt, Siphphenus, & vffers;
 Vnda rubet, mistoq' augentur sanguine fluctus.
 Tunc vero Orlandina acies, deuotaque morti
 Pectora, ne cuncti ru erent impunè, lacerant
 Bella acres, spirantque oculis flagrantibus ignem,
 Zelandus clypei velox se totus in orbe
 Abscondens, iterum crebros effusus in ictus,
 Improuisus adest cunctis, Limamque retundens
 Vulnere deiecit magno, Lixonus Amadam
 Disturbat, Tanoramque petit, fortemq' Rebellū;
 Nec minus Vuiclenus ouat, dextramque Marino
 Amputat, at Lyfio manus est satis vna: superbum
 Impetijt, latoque enses sub pectore condit,
 Dextræ vltix, factisque negans, se læua sinistra.
 Iamque ferox animi, sed nunquam viribus æquis,
 Corpore in angusto, verbisque procacibus audax,
 Crine ruber, longisque minor Stafortius armis,
 Occurritque, ardetque furens, insultat, & vrget,
 Lusadum vocale malum, Lopesius vsque
 Obseruans oculis, se se Iacobus in ipsum
 Inijcit, & Barathri socijs ferus immolat vmbriis,
 Atque

Atque haste caput affixum de puppe lenauit,
 Auulsamque manu linguam proiecit in æquor,
 I, memorans, i lingua procaz, teque eluc in vndis.

Hæc videt Impietas, magnisq' furoribus, inquit,

Quò tâdê? vsq' iuuat naues timidissima pubes
 Tradere Lyfiadis? heu! quò, quò gentis Olandæ

Excessere animi? virtus quo maxima cessit

Orlandi? Crenique senis notissimus ensis?

Discedam, dominæque petâ lachrymabilis antrû

Hærescos, talem præsens heu cernere casum

Haud possû? hæc memorâs fugit indignata sub ūdas.

Audijt, & supplex Zelandæ gloria Crenus,

Grande tuos o numen, ait, ne desere Olandos,

Verte gradum, rege Diua tuos, hanc aspice gêtê,

Quò diuersa fugis? nec plura locutus, honestam

Canitiem, bellis natam, assuetamque triumphis

Diuellit, dextraque genas percussus, inertes

O socij, vecorsque genus, conclamat, Olandi?

Digna deæ aspectu, & veteris facta æmula famæ

Edite, maiorumque animos reuocate; loquenti

Infligit vulnus, fixumque in vulnere telum

Linqvit Asebedus, gladiumque ex hoste reuellit,

At gladii tunc Crenus inops, de vulnere telum

Extraxit, latèque hostis in corpus adegit;

Ambo cadunt, teloque viri moriuntur eodem.

Iam rauci resonât litui, festusque tubarum

Auditur sonitus, rabidi tamen acrius enses

Crudescunt, altaque acies in cæde rubentes

Insistunt pariter, donec cum vulnere tardus

Orlandus se ductor agens, clademque suorum

Conspiciens, gladio ciccto, dare vela iubebat

Vista

Viſta fugæ, & fractas pelago conuertere proras.

Aufugiunt, Lyſij feſtis clamoribus auras

Impellunt, rident miſeros: i turpis Olande,

I vecors, ſocijs fida hæc reſponſa referto;

His dextris ferrum premitur, non caſcus, iro

Perſide, molle pecus mulge, compone butyrum,

Dum ferrum Liſij tractant, pelagoque triumphât.

Sic clamant, nimiumque dolêt, quod Lyſia puppis

Tardior, atque mari, belloque effæta ſurenti,

Non poſſit magnos pelagi tranſcurrere fluctus,

Imbellesque ſequi, totoque arcere profundo.

Interea obſcuris terras nox obruit alis,

Vtque iterum lætos Auroræ vidimus ortus,

Grande tibi ſacrû, atq' ingens cadit hoſtia magne

Laurenti, malique alto de vertice pendent

Signa ducum, captique enſes, galeęque comantes.

Exiuiæ belli ingentis, teque auſpice captæ.

Nec mora, Pęonias medicamina multa per artes,

Vulneribusq' paramus opẽ; dehinc naue virêtes

Egreſſi in ripas, primum dare tempus humanis

Cura fuit, tumulique animis celebramus honores.

Nam ſeptem Bellona viros certamine nobis

Abſtulit, & cæſis pro millibus obtulit hoſti,

Inferiasque, hoſtesque dedit, qui gentis iniquæ

Exanguis agerent telis victricibus vmbraſ

In barathrum, & portis clauſis adamâte, ſub auras

Euecti, ad ſuperos, atque aurea tecta volarent.

Hos poſtquam, gaudente ſolo, terra alma recepit,

Nos fluuios petere irriguos, atque arboris altæ

Cårpere poma manu, ramosque imponere frõti

Cępimus, omne nemus fertis ſpoliatur, & arbor

Tu

Tu quoque decisa dux o fortissime lauro
 Tempora circundas, tibi dū parat India gēmis
 Prodigā, rostratā nauali ē cæde coronam.
 Hīnc varijs cælum aucupijs, venatibus agros
 Expoliant iuuenes, viridique in gramine mensas
 Construimus, puerique dapes, & pocula ponunt.
 Glandiuorum trahit ille suem, verubusque re fixū
 Hic leporem, pingues satiant conuiuia cerui,
 Quadrupesque aliæ decorant, cæliq̄ volucres
 Hæc inter magnis nostri crateribus hostes
 Inuitant, nauesque vocant fugientis Olandi
 In partem, fortemque dapis, mitisque Lyçi.

Sic postquam victu reuocant in corpora vires,

Vnā omnes superant collem, cedrosque recisas,

Atque trabes humeris, & nunquam peruia ferro

Ligna ferunt, quassamque ratem frondēte Diana

Instaurant, renouant malos, & vela reponunt.

Hæc inter sonitum, ingētem strepitūq̄ sonātū

Audimus nemorum, cunctis expalluit vndis

Insula, grande caput motabant frondibus orni;

Per littus, per saxa fragor, perque antra resultat;

Nec mora, cum magnum voluentē corpore toto

Confertum tegmen squamis properare draconē

Cernimus, ardentemque oculis, flatuq̄ veneno

Turbantem solis radios, herbisque vomentem

Ore necem, pecorique luem, gentique pauorem;

Colla super, geminosque armos secundus inhorret

Grex capitum, maius reliquis tamen ōnibus vnū

It nimum cælo elatum, terno agmine dentunt

Armatum, cristæ exurgunt, grandisque per amplā

Frōtē oculus, pēnæq̄ humeris, sub pectore voluit

Centum

INDEX

- NANGATVM. Regnum Iapponicum.
 NAVARR /S. P. Paulus Nauarrus, Italus Calabrē
 sis, e Societate Iesu, pro fide igne crematus. 167.
 NARCISSVS. miles in carcere ad fidem conuersus
 NICIVS. Thomas Nic ius Iappon, frater Societa-
 tis Iesu, pro fide igne affus. 192.
 NICOLAVS. Nicolaus, Iappon, frater Societa-
 tis Iesu, in foueis moritur, & in ignes cōijcitur. 194:

O

- OMIVM. Oppidum Iapponicum.
 OMVRA. Regnum Iapponicum.
 ORMVSI A. vrbs maritima Lusitanorum in insu-
 la Persica.
 OTA. Augustinus Ota, Iappon, frater Societatis
 Iesu, pro fide igne viuus incenditur. 167.

P

- PALMERVS. P. Andreas Palmeiro, Lusitanus,
 Societatis Iesu, Prouinciaram Indię, & Sinę vi-
 sitator. 43.
 PAVLVS. Paulus Pereira a Mesquitta, Patris Fran-
 cisci auunculus 119. & 121. Item. P. Paulus, Iap-
 pon. Societatis Iesu, in foueis emoritur. 192
 PETRV S. P. Petrus Martins, Lusitanus, e Socie-
 tate Iesu, tertius Episcopus Iaponensis. 183.
 PETRVS. Iappon, frater Societatis Iesu, pro fide
 in foueis moritur. 194 Item Petrus Iappon Frater
 Societatis Iesu, igne viuus crematur. 167.
 PHILIPPA. Domina Philippa de Saa, Comitissa
 de Linhates, quæ Collegij Vlisiponensis Societa-
 tis Iesu Ecclesiam magnifice extitit: 111.

I N D E

- PHIMVM. Oppidum inter Ximabaram, & Nangafiqui, Iapponice Phimi
 PHIMANVS. agricola qui Paciecum, & socios in oppido Phimi hospitio excepit. 177.
 PISCARIA. Ora maritima apud Indos vnionum feracissima
 POLONIA. Regio in Europa celeberrima, patria B. Stanislai.
 PONSLIMIVS. Oppidum in Lusitania satis nobile, patria Pacieci, vulgo Põte de lima. 110.

Q

- QUIEMONVS. Xiqui, Quiemon Pedro, Iappon, pro fide capite truncatus in oppido Cosinocæo, 64.
 QVISANVS. Puppis Magister.
 QVISACVS. Quisacus Ioannes, Iappon, qui cum esset vinculus pro fide, a Pacieco in Societatem Iesu est admissus, & cum eodem interfectus. 169

R

- RAMIRVS. Rex Castellæ, & Leonis, qui deuictis Mauris tẽplo Cõpostelano magnos reditus vouit.
 RASCVS. Rascalachristos, germanus Imperatoris Aethiopiæ, Romanæ fidei propugnator inuictus. 43.
 RINXAEVS, Petrus Rinxæus Iappon, Doiucus, pro fide cum Pacieco vinculus, in carcere in Societate admittitur, & cum eodem igne crematus triumphauit. passim.

S

- SACAIVM. vrbs clarissima Iapponum in regnis Cami, vulgo Sacai.

Sadamae

INDEX

SADAMATHAEVS. Gaspar Sadamathæus, Iappõ, frater Societatis Iesu, comes Prouincialis Paciæ, cum eodem vinctus ob Christi fidem, & morte affectus, passim.

SALTANVS. Saltanfagued, Imperator Aethiopiae. 43.

SAFIOGIUS. Gubernator Nangasaqui, Christianis infestissimus

SANDAIUS. Petrus Sandaio, Iappon, frater Societatis Iesu, viuis pro fide assus. 167.

SEBASTVS. P. Sebastianus Quimura, Iappon, Societatis Iesu, pro fide flammis crematur. 167.

Rex Sebastianus Lusitaniæ, qui Collegium Vlysi ponense Societatis Iesu erexit. 111.

P. Sebastianus de Moraës, Lusitanus, è Societate Iesu, secundus Episcopus Iapponensis, obiit Mocambiqui. 183.

SEMEDVS. P. Aluarus Semedus, Societatis Iesu, Romæ legatus, qui primus Sinico more, intõsa, ad pectus barba ad nos venit, & multis cù socijs ad Sinã & Iapponem rediturum expectamus. 212.

SERAPHINVS. D. Franciscus Seraphicus.

SIMEON. Cundaican Simon, Iappon, pro fide capite multatus in oppido Cosinocxo. 64.

SINA. Regiõ Sinarum, l, accola ipsius regionis.

SION. regnum in Asia, in quo natus est Xaqus, postea Iapponum rex, & deus.

SOVSA. P. Antonius de Soufa, Lusitanus, Societatis Iesu, in foueis pro fide moritur. 194.

SOFALLA. vrbs ditissima Lusitanorum in Orientali

INDEX

entali India

SPINOLA. P. Carolus Spinola, Italus, Genovæ natus, Societatis Iesu, pro fide viuis crematur. 166.

STREMOTIVS. adiectivum deductum ab Stremotio oppido Lusitano, marmoribus insigni.

T

TACA CVM. Regnum Iapponicū, vulgo Tacaco.

TAQVEA. Custos carceris, in quo Paciecus, & socij Ximabaræ servabantur.

THOMAS. Thomas Acafuxi, Iappon, frater Societatis Iesu, pro fide viuis crematur. 167.

Thomas, Iappon, frater Societatis Iesu pro fide obiit in carcere. 192

TIGRES. Populi Aethiopiæ.

TIPHONES. venti prævinciales in mari Sinico.

TONVS. nomen, quo Iapponum reguli supremo Imperatori subiecti nuncupantur.

TORRES. P. Balthasar de Torres, Hispanus, Granatensis, Societatis Iesu, qui persecutionis tempore in tumulis latebat; comprehensus Omuræ pro Christi fide, & simul cum Pacieco Nangasa, qui viuis concrematur. passim.

V

VALENTIVS. P. Iacobus valentius, Lusitanus, Societatis Iesu, Iapponiæ Episcopus, qui cum nō posset persecutionis causa ad Iapponem accedere, curam Episcopalem commisit Pacieco, ipse Sinenlis Episcopatus curam gessit. 44.

VALIGNANVS. P. Alexāder Valignanus, Italus, Societatis Iesu, Indiæ, & Iapponiæ vīsitator. 20. & 49.

Varella

INDEX

- VARRELLA.** Templum, seu Monasterium Bonzorum.
- VASCVS.** P. Vascus Piresius, Lusitanus, Societatis Iesu, Magister nouitiorum, sub quo Pacificus posuit tyrocinium. 114.
- VILELLA.** P. Gaspar vellella, Lusitanus, Societatis Iesu, ex primis Iaponiæ Apostolis. 20. & 49.
- VOLSEVS.** Cardinalis Velseus, Anglus, qui Henrici regis, & Bolenæ inconcessos himæncos procurauit.
- VNGEVS.** Mons celeberrimus in Iaponia, in quo lacus scaturiant sulphure, & igne feruentes, vbi Christiani cruciantur.
- VRBANVS.** Romanus Pontifex, Urbanus. Octauus, cui opus dicatur, vates clarissimus, & qui primos Iaponiæ martyres sancti adscripsit. 2.

X

- XAQVA.** Rex Iaponiam, quem inter diuos principuos ipsi venerantur.
- XIMABARA.** vrbs Iaponica, in regno Tacaci.
- XIMVS.** Ximus Ioannes, Iappon, frater Societatis Iesu pro fide igne crematur. 192.
- XINSVQVIVS.** Paulus Xinsuquius, Iappon, qui cum esset in carcere pro Christi fide, a Pacifico in societate admissus, cum eodem gloriose obiit. passim.
- XISTVS.** P. Xistus. Iappon, Societatis Iesu pro tuenda fide exultatum iuit in Sinas; redijt, comprehensus, & in foueis interfectus. 194.
- XOQVNVVS.** Nomen commune Iapponum imperatoribus, quo præ omnibus titulis, vtitur is, qui modo

INDEX

modo regnat Cubosammæ filius.

Y

YENDVM. Vrbis præcipua in Iaponia, Imperatorum sedes.

Z

ZAMPO. Paulus Zampo, Iapon, frater Societatis Iesu, qui pro fide viuis crematur. 167.

K

KOSCA. B. Stanislaus Kosca, Polonus societatis Iesu. 435.

CONIMBRICAE

SUPERIORUM PERMISSU

Apud Emmanuelem de Carvalho Vniuersitatis Typographum Anno Domini

1640.

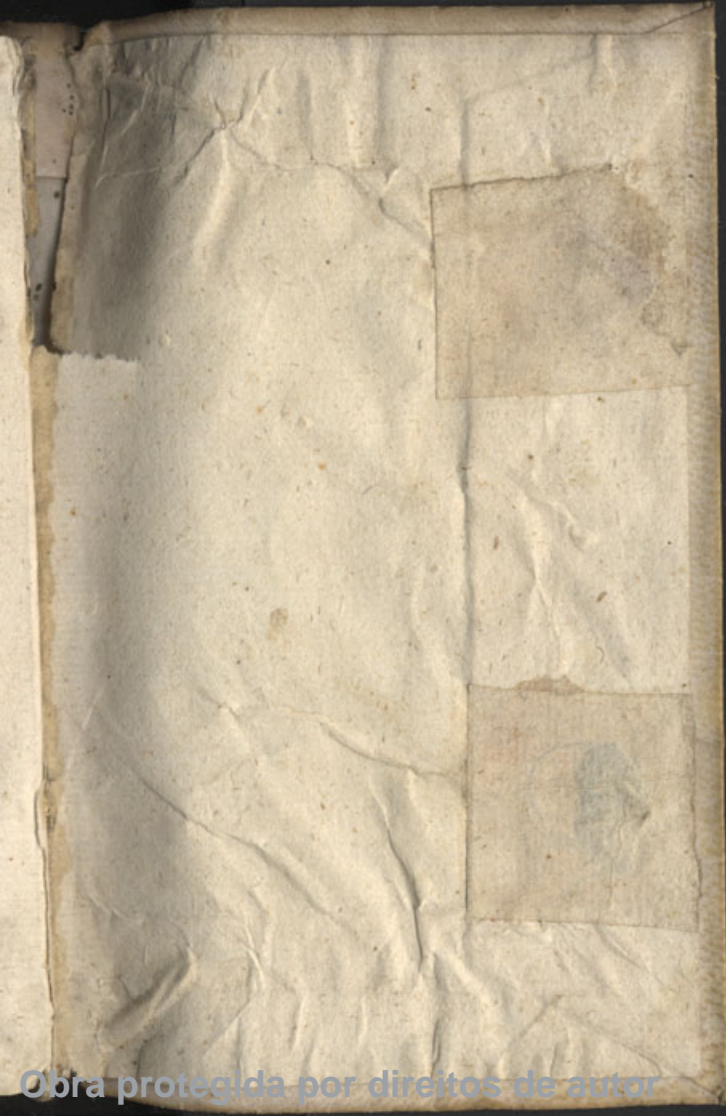
ERRATA.

Página. 42. vititijs. leg. vitijs. pag.
 90. certum. leg. fertum. pag. 128. il-
 cebræ. leg. illecebræ. pag. 131. ad mã-
 te. leg. adamante. pag. 143. propere-
 ras. leg. properas. pag. 155. numen. leg.
 nomen. pag. 166. appoperét. leg. ap-
 properét. pag. 169. resoluít. leg. resol-
 uít. pag. 179. pudorit. leg. pudoris.
 pag. 208. humeros; leg. humero. Omit-
 tuntur aliqua, quæ sensum non immu-
 tant.

...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...

...
...
...
...
...
...
...
...

Obra protegida por direitos de autor

C
C
E
T
N